

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Hallituksen esityksen tavoitteena on maahanmuuttaneiden työllistymisen lisääminen ja sitä kautta mm. toimeentulokiriippuvuuden vähentäminen. Maahanmuuttaneiden palvelutarpeet ovat kuitenkin moninaisia ja työllistymiseen vaikuttavat niin yleinen työllisyystilanne, kulttuuriset tekijät (esimerkiksi liittyen maahanmuuttajaaitien työllistymisen tukemiseen) kuin työ- ja toimintakykyyn liittyvät tekijät. Varsinkin jälkimmäiset tekijät vaativat usein pitkäkestoista työtä, vaikuttamistyötä kuin myös yhteistyötä verkostojen ja viranomaisten kesken ja muutokset vievät aikaa. Lakiin kirjatut uudet tavoitteet esimerkiksi juuri kotihoidontuella olevien vanhempien tavoittamiseksi palvelujen piiriin, vaatii kotoutumispalvelujen kehittämistä, eikä näitä tavoitteita tue esillä olevat 58 miljoonan euron leikkaukset laskennalliseen korvaukseen.

Nyt esitetyt toimintatavat ja norminpurku säästöjen toteuttamiseksi vaikuttavat näennäisiltä, eivätkä vähennä sitä vastuuta, joka kunnilla on joka tapauksessa maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseen liittyen. Normin purun aiheuttama korvaustason lasku sen sijaan heikentää ja hidastaa mahdollisuutta vastata lain kirjaamiin tavoitteisiin. Kunnille kotoutumisen edistäminen on elinvoimakysymys ja kotoutuminen pitäisi nyt nähdä kunnan elinvoimaa kasvattavana pitkäjänteisenä prosessina, eikä nopeasti tehtyinä suoritteina. Esitetyt normin purkamistoimet vaikuttavat kunnan vastuisiin nähden pieniltä ja tosiasiallista säästöä niistä on vaikea osoittaa, sillä kunnat tekevät työtä kotoutumisen edistämiseksi joka tapauksessa.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Byrokraattisen työn vähentäminen on kannatettava asia eli alkukartoituksesta saatavan korvauksen ja tulkitsemiskorvausten liittäminen osaksi laskennallista korvausta vastaa tähän asiaan, mutta kokonaisuutena korvausten hakeminen aiheuttamisperusteisesti vastaa todellista tarvetta. Tulkitsemiskustannusten rajaaminen/vähentäminen on ongelmallista, koska viranomaisen on hallintolain (434/2003) mukaan huolehdittava siitä, että käsiteltävät asiat tulevat ymmärretyiksi; kyse on sekä asiakkaan että viranomaisen oikeusturvasta. Tulkitsemisen tarve on yksilöllinen ja sitä pitäisi olla saatavilla tarvetta vastaavasti. Ei ole suotavaa, että tulkitsemisen tarve korvautuu muilla

keinoin, kuten sukulaisten käyttämisellä tilanteissa, joissa on tulkkauksen tarve. Laskennallisten korvausten piiriin kuuluvat tulkkauskustannukset ovat vain osa kokonaisuutta, kunnat käyttävät jo tällä hetkellä omaa budjettiaan tulkkauskustannusten kattamiseksi. Tämä kuvastaa kyseisen palvelun tarvetta viranomaisasioinnin ollessa kyseessä. Myös erityisesti varhaiskasvatuksen puolella käytetään paljon tulkkauspalveluja osana lapsen palveluprosessia sekä vanhempien ja päiväkodin välistä yhteistyötä, joten tässä yhteydessä pitää huomioida vaikutus erityisesti myös lapsiin, mikäli tulkitsemista ei ole riittävästi saatavilla.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Kotoutumisohjelma eli kuvaus alkuvaiheen palveluista on tehtävä normin purusta huolimatta, ainoastaan kotoutumisohjelmaa ei asiakirjana tarvitsisi palauttaa Elylle. Kunnat ovat kuitenkin ehtineet tehdä valmistelemaa työtä kotoutumisohjelman laatimiseksi ja asiakirjan valmistelut ovat kunnissa pitkällä, jolloin tämä pykälä sinällään ei säästöjä normin purun kautta tuo. Lisäksi edelleen on olemassa tieto, että asiakirja tulee palauttaa 5.12 mennessä laskennallisten korvausten saamiseksi vuoden 2025 alusta lähtien. Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi alkuvaiheen palvelut on joka tapauksessa kuvattava ja järjestettävä, jotta laissa esitettyihin tavoitteisiin ja säästöihin päästään. Yhteistyön tehostamiseksi vastuut on myös kuvattava ja selkeytettävä sekä pidettävä ajantasaisina, joten sikäli tämän pykälän (13§) purkaminen ei säästöjä tuone, vaikka itse asiakirjasta luovuttaisiin.

On tärkeää tarkastella tehtäviä niin, että eri viranomaisissa ei tehdä päällekkäistä työtä. Asioiden etenemisen ja prosessien sujuvuuden kannalta olisi ensisijaista, että vastuut olisivat selvät ja eri viranomaisten toimintatavat ja palvelut tukisivat ja täydentäisivät asiakkaan prosessia. Asiakkaan tulisi lisäksi saada palvelutarvearvion mukaiset palvelut joustavasti. Yhteistyö esimerkiksi hyvinvointialueen kanssa on tärkeä osa usean asiakkaan prosessia ja se olisi tärkeää kirjata lakiin. Sosiaalityöllä on lakisääteinen velvollisuus tarjota asiakkaalle palveluja, mutta yhteinen arvio ja yhteisen suunnitelman tekeminen olisi ennaltaehkäisevästi tärkeää jo aiemmin kuin vasta sitten, kun sosiaalityön palvelutarve on ilmeinen ja työ enemmän korjaavaa. Monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarvearvion sekä monialaisen kotoutumissuunnitelman poistaminen laista ei poista kunnan vastuuta tehdä asiakkaan kanssa joka tapauksessa palvelutarvearvio ja kotoutumissuunnitelma. Usean asiakkaan kohdalla hyvinvointialueen asiantuntemus ja näkemys asiakkaan prosessin tueksi on tärkeä osa kokonaisuutta ja tietynlainen yhteistyön velvoite aikaisessa vaiheessa voisi keventää palvelujen tarvetta myöhemmin.

Kotoutumisen onnistuminen edellyttää yhteistyötä niin kaupunkitasoisesti kuin muiden kaupungin kumppaneiden, verkostojen ja viranomaisten kanssa. Tätä yhteistyötä tehdään ilman virallista kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmääkin, mutta lakisääteisenä tämä ryhmä voisi selkeämmällä painoarvolla voimakkaammin edistää alueen elinvoimaisuutta. Sinänsä normin purkuna pieni toimi.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Riippumatta lakiin kirjatusta tavoitteista kunnat huomioivat yhdenvertaisuuden nimissä eri asiakasryhmät, ml. maahanmuuttajat palvelutuotannossaan ja osana suunnitelmiaan ja

strategioitaan. Kunnat seuraavat omien mekanismiensa kautta palvelujen vaikuttavuutta ja tavoitteiden saavuttamista, joten sinänsä erillisestä raportointivelvoitteesta luopuminen Ely-keskukselle on kannatettavaa.

Oksanen Pirjo
Kuopion kaupunki / työllisyyspalvelu

Noronen Virpi
Kuopion kaupunki